

Muhyiddin Şekûr

Gölgeler Koridoru

Bir Sufinin Günlüğü

Çeviri: Öykü Özer

EUFİ
KİTAP

İÇİNDEKİLER

- 11 PROLOG / YAPRAK YIĞINI
23 BİRİNCİ BÖLÜM / YÜRÜYEN ÇALILIKLAR
39 İKİNCİ BÖLÜM / ÇALILIKLARIN DERİNLİKLERİNE DOĞRU
59 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM / ESKİ MEZARLIK
81 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM / GÜVEN: BİRİNCİ PERDE
97 BEŞİNCİ BÖLÜM / GÜVEN: İKİNCİ PERDE
115 ALTINCI BÖLÜM / BİR KEZ DAHA BORULAR
139 YEDİNCİ BÖLÜM / SAVAŞ SANATI: BİRİNCİ BÖLÜM
159 SEKİZİNCİ BÖLÜM / SAVAŞ SANATI: İKİNCİ BÖLÜM
179 DOKUZUNCU BÖLÜM / AKVARYUM KUARTETİ
201 ONUNCU BÖLÜM / VERANDA
217 ON BİRİNCİ BÖLÜM / DİRENİŞ
235 ON İKİNCİ BÖLÜM / DÖRDÜNCÜ SEYAHAT
253 ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM / SEVGİLİ BOSNA
287 ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM / ALTIN İPLİK
301 EPİLOG / TÜRBE
313 ŞEYH'TEN DEYİŞLER

YAPRAK YIĞINI

O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez.

(En'âm: 59'dan)

“John Greene suç duyurusunda bulundu.” Şeyh, “Bir sonraki kitabının ilk bölümü işte bu cümleyle başlamalı” dedi, Pine Crest’in, yani o dönemde yaşadığı güney kasabasının bir sokağından arabayla geçerken. “Bu ülkenin dört bir köşesinde tıpkı onun gibi mağdur durumda olan kaç kişi olduğunun farkında mısın?” diye sordu.

“Eminim onun gibi milyonlarca kişi vardır” diye cevap verdim. Ancak John Greene’i diğer mağdurlardan farklı kılan, siyahî olduğundan dolayı adaletsiz bir muameleye maruz kalmış ve bu konuda suç duyurusunda bulunmuş olmasıydı. “Peki ya, onu yegâne kılan ne?” diye sorabilirsiniz. Zira pek çok siyahîye ve farklı milletlerden, farklı ten renklerine sahip insanlara her gün adaletsizce muamele edilmektedir. Evet, doğru. Ne var ki, bulun-

duğumuz güney kasabasında o güne kadar John Greene'den başka hiçbir siyahî, ırk ayrımcılığına tâbi tutulduğu için suç duyurusunda bulunmamıştı. Eğer Şeyh, John'un gözlerini açmasaydı, muhtemelen o da diğerleri gibi şikâyette bulunmayacaktı.

John Greene'in hikâyesi, kışın sonlarına doğru Şeyhimi ziyaret etmek için yaptığım yolculuklardan biri esnasında benim hikâyemle kesişip, aynı mecrada akmaya başladı. Şeyh ile birlikte halvete çekilmek ve hizmette bulunabilmek için başka bir müridin refakatinde, Şeyh'in evinin bulunduğu kasabaya gelmiştim. Arabayla yaptığımız yolculuk tam bir gün sürdü ve bu uzun günün ardından, kasabaya gece epey geç bir saatte vardık. Nihayet Şeyh'in evine girdiğimizde derin bir oh çektik. Orada olmak bir teselli kaynağıydı. İster enfüsî âlemime isterse etrafımı saran âfâkî âleme ne kadar büyük bir herc ü merc hâkim olursa olsun, Şeyh'in yanında her daim huzur buluyordum. O hayatımda olmasa ne yapardım diye düşünüyordum sık sık. Gerçi kendisi geçmişte, bana ve diğer müridlere, hâlihazırda ölü bir adam olduğunu hatırlatmıştı: iktidar ve şöhrete duyulan açlık karşısında ölü, her bir hevâ ve hevesinin peşinden gitmek arzusu karşısında ölü ve tatmini bu dünyada bulmak arzusu karşısında ölü. Ama bir yandan da ahirete göçtüğünde aramızdaki rabıtayı daha da kuvvetli hissedeceğimiz konusunda bizi temin etmişti.

Kendime baktığımda, karşımda yegâne umudu, zincirlerinden kurtulmak olan bir mahpus görüyordum hâlâ. Nefsimin beni esir ettiği dar hücreden, yani öteden beri beni boyunduruğunda tutmakta olan birkaç nefsanî heves ve arzumdaki kaçmış olduğum için Rabbime şükrediyordum elbette. Ama Şeyh'ten farklı olarak, henüz kelimenin tam anlamıyla hür olmaya muvaffak olamamıştım. Gerçi hücrenin dışındaydım, ama mahpusluğum devam ediyordu. Hususî hapishanemin duvarlarının ötesinde, daha büyük ve daha kusursuz bir hürriyete kaçmanın yolunu arıyordum hâlâ.

Biz Şeyh'in evine gelmeden az önce oradan ayrılmış olan iki mürid, arkalarında bir not bırakmışlardı. Bu notla bize selâm ediyor ve o esnada şehir dışında olan Şeyh'e gelen mesajları iletiyorlardı. Biraz meyve yiyip birkaç bardak çay içtikten sonra yatsı namazını eda edip istirahate çekildik. Ertesi gün, evin ufak tefek tamir ve temizlik işleriyle uğraştık. Akşam namazının vakti çıkmak üzereyken, nihayet Şeyh aradı. Telefon çaldığında kalbim yerinden fırlayacak gibi oldu. İşte o anda, bütün bir günü Şeyh'ten gelen telefonu bekleyerek geçirdiğimi fark ettim. Şeyh, bize her zamanki sıcaklığıyla selâm ettikten sonra seyahatimizin nasıl geçtiğini ve evine ne zaman ulaştığımızı sordu. Sonra da havaalanına nasıl gidileceğini bilip bilmediğimizi sordu. Bilmediğimizi, ama haritadan bakabileceğimi ve gerektiği takdirde birilerinden yolu tarif etmelerini rica edebileceğimi söyledim.

“Pekâlâ” dedi. “Havaalanına gelmeniz yaklaşık kırk dakikanızı alacak. Allah nasip ederse sizi pek yakında göreceğim. Bir mahzuru yoksa bana gelen postaları da yanınıza alın. Arabada okumak istiyorum.”

Havaalanına vardığımızda Şeyh'i bulmamız zor olmadı. Aslında iyi görünüyordu ama bana öyle geldi ki zihnini kurcalayıp duran bazı meseleler vardı. Evrak çantasını arabanın arka koltuğuna koyarken bizi yeniden selâmladı; biz de derviş halkamıza mahsus kardeşlik selâmıyla karşılık verdik.

Tam arabayı çalıştırmıştım ki, kendisine gelen postayı kucağına alırken “Neden buradayız?” diye sordu iç çekerek. “Sen neden buradasın Hacı Muhyiddin? Peygamber Aleyhisselâtüvesselâm'ın Tébük'e yaptığı seferin bir maksadı var mıydı?”

Derin bir iç çekiş eşliğinde gelen bu soruları bir işaret addettim. Yeni bir irşadın, yeni bir dersin başlamakta olduğunu anladım. Şeyh'in bir soruyu belirli bir amaç gütmeksizin sormadığı-

nı öteden beri biliyordum. Onun irşadı, Buddha koanlarından² farksızdı. Sorduğu sorular zaman zaman insanı şaşkına çevirirdi. Bu sorulara mantık yürüterek cevap aradığımızda hiçbir mânânın yakınından uzağından geçemezdik. Ama bilirdik ki Şeyh, her zaman biz müridlerine himmet etmek maksadıyla sorardı bu soruları. İrşad, bir bilmece ya da muamma gibi çözülmesi gereken bir şeydi ve Şeyh, sadece müridin verdiği cevabın muhtevasıyla değil, cevap verme tarzıyla da ilgilenirdi. Gerçi Şeyh'in soruşu bana o anda bir tecahül-i arifâne gibi göründü, ama yine de soruyu, üzerine tefekkür etmem gereken bir şey olarak düşünüp ciddiye aldım. Şeyh'in kısacık bir soruya sığdırdığı bu nebevî irşad, nice derin mânâlara gebeydi. Tebük Seferi'nde vuku bulan hadiseler hakkında okumalar yaptığımda ve bu hadiseleri izah eden Kur'ân ayetlerini gördüğümde, Şeyh'in sorduğu soru üzerine tefekkür etmeye ve bu sorudan bazı mânâlar çıkarmaya başladım. Ne var ki, başlangıç safhasında anladıklarım, buzdağının görünen kısmından ibaretti henüz.

Muhammed Aleyhisselâtüvesselâm, Bizanslılara karşı sefere çıkacağını ilan etmesinin ardından, hayatı boyunca komuta ettiği en büyük orduyu toplamaya başladı... Tam otuz bin askerden ve on bin attan müteşekkil bir orduydü bu. İlginç olan şu ki, sefer, hurmaların olgunlaşmakta olduğu ve kavurucu sıcakların hüküm sürdüğü bir zamanda ilan edilmişti. Buna rağmen, ümmetin büyük bölümü alelacele hazırlıklara koyuldu. Bazıları ise savaşa gitmemek için türlü bahaneler uydurdu. Münafıkların yanı sıra Bedevilerin ve imanı nispeten zayıf olanların arasından bazı kişiler, sefere katılmamak için Peygamber Aleyhisselâtüvesselâm'dan icazet istediler. Ayrıca, sahabenin önde gelenlerinden dört kişi de,

2 Koan: Budist pratikte, anlamı mantık yoluyla değil, sezgi ya da sıradışı düşünme biçimleriyle kavranan bir hikâye, diyalog, soru ya da sözdür (çev. notu).

ordu onlarsız yola koyuluncaya dek ayak sürüyüp hazırlıklarını erteledi.

Ordu yola çıktıktan yaklaşık on gün sonra, geride kalan bu dört zâttan biri hata yaptığını fark ederek Peygamber Aleyhisselâtüvesselâm'a ve ordusuna katılmak için alelacele yola koyuldu. Bu zât, hüsn-ü kabul ile karşılandı.

Sonuçta, İslâm ordusuyla Bizans ordusu savaş meydanında karşı karşıya gelmedi. Ancak, bu sefer, insanlara kendilerinin ve birbirlerinin gerçek yüzünü gösterdi. Peygamber Aleyhisselâtüvesselâm, Tebük'te geçirdiği on günün ardından Medine'ye döndü. Sefere gitmemek için türlü bahaneler uydurmuş olan münafıklar Peygamber Aleyhisselâtüvesselâm'ın yanına gelerek meramlarını anlattılar. Peygamber bu zevâtın dediklerini kabul etti, ama onlara Âlim-i Mutlak'ın onların en gizli düşüncelerinden dahi haberdar olduğunu da söyledi. Sefere gitmeyen üç mümine gelince, bu kişiler ümmetten tecrid edildiler; Müslümanlar, *Allah haklarında hüküm verinceye değin* onlarla konuşmaktan men edildi. *Bu üç zât elli gün boyunca ümmetten dışlanmış hâlde yaşadı.* Ellinci gün, sabah namazından sonra Peygamber Aleyhisselâtüvesselâm, Gafururrahîm'in onlara acıyarak merhamet ettiğini ilan etti ve bu üç zâta, kendileriyle ilgili vahyin nihayet geldiğini müjdeledi:

Savaştan geri kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti.

Yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıkılmış, böylece Allah'ın azabından yine O'na sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra eski hâllerine dönsünler diye, onların tövbelerini de kabul etti. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir.

(Tevbe: 118)

Şeyh, evinde misafir olduğum günlerden birinde, beni John Greene ile Greene'in karısı ve oğlu ile birlikte öğlen yemeği yemeye davet etti. Porsiyonları doyurucu, ev yemekleri yiyebileceğimiz ve makbul bir menüsü olan bir aile restoranını tercih ettik. Yemek boyunca hepimizin ilgisi John'un oğlu üzerindediydi. Yedi yaşlarındaki bu çocuk, yaşından umulmayacak kadar olgundu: Hiç zorlanmadan kendini ifade ediyordu; algısı çok açıktı; üstün bir anlama yeteneği vardı ve tam bir akıl küpüydü. Varlığı insana neşe veriyordu... Gülüyüzü, gamzeleri, iştahı ve terbiyesiyle sevimli mi sevimli bir çocuktuktu. Bu güzelim çocuk, zulüm gören bir milletin içine doğmuştu, ancak bu bile onun yeteneklerini zerre kadar perdeleyememişti.

Yemekten sonra, Şeyh'le hakları yenen insanlar hakkındaki bazı düşüncelerimi paylaştım. Şeyh, bana ciddiye alınmayan insanların aslında ekseriyetle meşru hak sahipleri olduğunu, ama feleğin öyle ya da böyle bir gün onların yüzüne güleceğini söyledi. "Zira çark-ı felek her daim dönmektedir" dedi. "Bir gün kral köleye hükmeder; ertesi gün bir bakarsın köle, kral olmuştur."

Öğle yemeği esnasında, 1980'lerin ortalarında John'un, ailesinin geçimini sağlamak için yılda asgarî 20 bin dolar kazanması gerekirken sadece 10 bin dolar kazanabildiğini öğrendim. Dahası John, işyerinde kendisinden daha çok maaş alan ya da üstü olan kişilerden belki de daha nitelikliydi. Ama ten rengiyle ilgili önyargılar bazı güney şehirlerinde kemikleşmiş durumdaydı ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Sivil Haklar döneminden sonra dahi, bazıları hâlâ John gibi siyahîlerin sözüm ona insandan daha aşağı bir mertebede olduğunu düşünüyorlardı.

İşyerinde kendisi de zulmün bambaşka bir türüne maruz kalmış olan Şeyh, bir an olsun korkup sinmemişti. Bu sebeple, vereceği mücadelede John'a ilham kaynağı olmak için biçilmiş

kaftandı. Şeyh bununla da yetinmeyerek John'a, bir canî misali boğazına sarılan sistemle nasıl muhatap olması gerektiği konusunda da yol gösterdi. Ona gerek kendi haklarını gerekse ailesinin haklarını müdafaa etmek zorunda olduğunu ve zayıflık gösterip istibdadın şerrine teslim olmaması gerektiğini izah etti. Öyle tahmin ediyorum ki, Şeyh, John'a şayet bu uğurda çaba sarf ederse mutlaka galip geleceğini ve korkunun elini kolunu bağlamasına müsaade etmemesi gerektiğini de söylemiştir. John işittikleri karşısında afallamıştı gerçi ama hem kendi yüzü hem de karısının yüzü, o gün tepemizde duran masmavi gök kadar berraktı. Şeyh'in sözlerine karı koca birlikte kulak vermişlerdi. John'un, bir çıkış yolu bularak içine sıkışıp kaldığı açmazın içinden anbean nasıl sıyrıldığına kendi gözlerimle tanık oldum. Ona bakınca, yüzündeki şüphe izlerinin silikleştiğini görüyordum. Şüphenin yerini kuvvetli bir inanç ve özgüven ile daha fazla mücadele etme cesaretinin aldığını hissedebiliyordum.

Yemeğin ardından eve dönerken Şeyh bana, Tebük'te yaşayan insanların bir çöl halkı olduğundan bahis açtı. Tebük halkının, hayatlarının büyük kısmını ekmek parası kazanmak için alinteri dökerek geçiren, manevîyata ilgisiz ama aslında müspet insanlardan oluştuğunu söyledi. "İşte John, günümüzün çöl insanlarından biri" dedi Şeyh. "Onu cenderesine sokan sisteme karşı cihad etmek yararına olacaktır."

Bu konuşmanın ardından bir süre sessizlik içinde yol aldık. Bu esnada arabanın camından dışarı bakan Şeyh, sessizliği şu sözlerle bozdu: "Yapraklar uçuşunca şer aşikâr olur, çünkü kâfirler rahatları ne zaman bozulsa ortalığı gürültüye verirler. Hacı Muhyiddin, dünya bu yaprakların bir emsali değil de nedir? Dünya, bir yaprak yığımından farksızdır."

Şeyh tekrar tekrar bizi meşakkatli günlerin beklediğine dair ipuçları vermiş, lafı hiç dolandırmadan, çok büyük bir imtihanın

eşiğinde olduğumuzu söylemişti. Ama Şeyh'e göre bu imtihan, bize tıpkı John gibi meşakkatlerin karşısında dik durmak ve çekeceğimiz acılar yoluyla tekâmül etmek fırsatı verecekti.

Şeyh imtihanımızın bir kısmının Şarklı bir adamla alakalı olduğu ikazında bulundu: "Size namazdan *Rabbenâ ve leke'l-hamd* tahmidini çıkarmanızı tavsiye edecek. Bu sözlerinden tanıyacaksınız onu." Böyle bir tavsiyenin düşüncesi bile bize saçma geldi; öyle ki kimilerimiz kakkahayı bastı. Çünkü "Rabbimiz, hamd ve şükür ancak Sana mahsustur" mealindeki bu tahmid, bütün namazların her rekâtında tekrar edilen bir duadır. Şeyh ise tebessüm dahi etmiyordu, çünkü ufukta görünen tehlikenin farkındaydı. Bu imtihan vesilesiyle, bize tarikatın gerçek mahiyeti gösterilecek, akabinde de bu yola devam etmek ya da yoldan dönmek tercihiyle baş başa bırakılacaktık.

"İnsanoğlu Kerbelâdan bu yana en vahim günlerini yaşıyor" dedi Şeyh. "Gün geçmiyor ki şer, dünyanın farklı bir köşesinde yeni zaferler kazanmasın. Bu savaştan galip çıkma şansımız neredeyse yok desem yeri... Hiç vakit kaybetmeden bu yaraya deva olacak bir merhem bulmamız gerekiyor. İşin kötüsü, adaletten taraf olan insanlar ekseriyetle en büyük acıları çekiyor, diğer taraftakiler de hakikatin sesine kulaklarını tıkıyorlar. Ama önümüze hangi engeller çıkarsa çıksın, vazifemiz, yaşama hakkını müdafaa etmektir."

"Size şunu da söyleyeyim" dedi Şeyh, "Tarikat, fırtınada göz gözü görmezken insanlığa yol gösteren ışıktır. Tarikat, hakikati müdafaa eden insanlardan oluşur. Hakikati müdafaa etmek, Müslümanların, yani selâmette olan ve kendini Allah'a teslim eden insanların hasletlerindedir... Kimin Müslüman olduğunu ise Âlim-i Mutlak olan Allah bilir. Müslüman olmak, en şerefli unvanı taşımak mânâsına gelir. Bu unvan, başrahiplerin ve devlet başkanlarınınkinden daha âlî bir unvandır. Prenslerin ve kralların

unvanlarından da daha yücedir. Ondan daha âlî bir unvan yoktur. Bir insanın kavuşabileceği en yüksek merteye olan fenafillâh, Allah'ta yok olmak ya da kaybolmaktır. Şeyhlerin müridleri için en çok arzu ettiği şey, onların Allah'la kurdukları rabıtalılarında mutmain olmalarıdır.”

Geçmişteki dersler bana gösterdi ki, fenafillâh mertebesine uzanan yola baş koymak için yeterli imana ve cesarete o an için henüz sahip değildim belki de. Ancak fenafillâha giden yolun kapısının, onu arayanlara açık olduğunu yine o derslerden anladım. Kişinin bu mertebeye vasil olmasına ise bir paradoks dense yeridir, zira bu tecrübe, *yapmaktan ziyade olmanın* neticesidir. Şeyh bize şu sözleri söyleyerek bir ipucu verdi: “Niyet, amelden mühimdir. İhlâsın, edebin ve teslimiyetin gücü, tahmin ettiğinizden çok daha büyüktür.”

John Greene'in yaşadığı doğu kasabasına daha sonra da defalarca gittim, ama onu bir daha hiç görmedim. Uzun zaman, John'un açtığı davanın akıbetinden Şeyh'in neden söz etmediğini merak edip durdum. Bu konuyu ne zaman başkalarına açsam, her seferinde konuşmamızı bölen ya da bizi bu konuyu konuşmaktan alıkoyan bir olay oldu. En sonunda, John Greene'in hikâyesinden çıkarılacak dersin John ile hiçbir alakasının olmadığını gördüm. Bu ders aslında bizzat benimle alakalıydı. Benim de John Greene'in nice tereddütten sonra üzerine aldığı sorumluluğun aynısını almam, yani hikâyemin sonunu elimden gelen en iyi şekilde yazmam gerekiyordu. Aslına bakarsanız, bu hepimizin yaptığı bir şeydir. Zira hepimiz, her gün, kendimiz için ve kendimize rağmen aldığımız kararlarla ve yaptığımız tercihlerle hayatlarımızın kitabını yazmaktayız.

John Greene olayının üzerinden yıllar geçti, Şeyh o gün olduğu gibi bugün de zulme karşı direnmek mevzuu üzerinde ısrarla

durmaya devam ediyor. Eğer müridleri olarak onun bize izah etmeye çalıştığı dersi gereği gibi anlamış olsaydık kimbilir nice acının önüne geçerdik. Ne var ki, biz, üstümüze düşeni yapamadık, Şeyh'in öğrettiklerini ortak bilincimize yeterince hızlı bir şekilde kazımayı başaramadık. Biz daha ne olup bittiğini anlamadan, bir baktık ki Şeyh'in bizi ikaz ettiği hadiseler gerek kendi hayatlarımızda gerekse çevremizde bir bir cereyan etmeye başlamış.

Şeyh bir kez daha “Dünya bu yaprakların bir emsali değil de nedir?” diye sordu. Sonra gülümsedi ve cevap verdi: “Dünya bir yaprak yığınınından farksızdır.” Çok geçmeden, insanoğlunun fitratına derc olunmuş kuvvet ve imkânlar meselesinin, ilk bakışta basit gibi görünen bu soruda saklı olduğunu fark etmeye başladım. Fenomenler dünyasını gerçekte olduğu hâliyle bir kez gördü mü insanoğlunun *olabileceği ve yapabileceği* şeylerin esrarını işaret ediyordu bu kısacık soru.

“Herkes kendi anının gelmesini beklemektedir” dedi Şeyh bize, “ve o an hiç kuşkusuz gelecektir.”

İmanın meyvesi olan dönüşüm anı, hak yolcusu kalbini bu dünya hayatına dair şu basit hakikate açtığında gelir: Dünya bir yaprak yığınınından farksızdır. İnsan, dünyanın Everest Dağı ya da McKinley Dağı'yla³ aynı maddeden yaratılmış olduğuna iman ederse, tırmanması gereken, ardı arkası kesilmez dağ silsileleri uzanacaktır önünde. Ama şayet insan, bu denli nüfuz edilemez, ağır ve engin görünen bir şeyle yüz yüze geldiğinde, bu dünyanın aslında *insan neye karar verirse o olduğunu* fark ederse, o zaman, bazılarının bir Everest ya da bir McKinley Dağı olarak görme eğiliminde olduğu şeyin onun indinde bir yaprak yığınınına dönüşmesi iştin değildir.

3 McKinley Dağı: ABD'nin Alaska eyaletinde bulunan bu dağ, Kuzey Amerika kıtasının en yüksek dağıdır (çev. notu).

BİRİNCİ BÖLÜM

YÜRÜYEN ÇALILIKLAR

O, Evvel ve Ahir'dir. Zâhir ve Bâtın'dır.

O, her şeyi hakkıyla bilendir.

(Hadîd: 3)

Tarikattaki on birinci yılımda, ilkbaharın ilk günlerinde, Şeyh'i yeniden ziyaret ettim. Beraber seyahat ettiğim dervişle birlikte, sabahın erken saatlerinde arabaya binip yola koyulduk. Şeyh'in o dönemde yaşamakta olduğu küçük güney kasabasına tam bir gün süren bir yolculuk sonunda varabildik. Böyle bir yolculuk yapmanın pek çok bakımdan olağandışı bir yanı yoktu. Şeyh senelerdir defalarca evini taşımıştı ve müridlerinin onunla birlikte olabilmek için seyahat etmeleri mutad bir durumdu. Halvette biraz zaman geçirmeyi temenni ediyordum; bunun dışında, alışılmışın dışında bir şey olması gibi bir beklentim yoktu. Sadece

Şeyh'in yakınlarında olmak ve onun etrafına yaydığı enerjiden feyz almak bile benim için kâfiydi.

Yolculuk için ideal bir gündü. Gökyüzü alabildiğine açık ve mavi, hava hayli ılık ve yumuşaktı; güneş ışıyor ve hafiften bir rüzgâr esiyordu. Her şey o kadar fevkalade görünüyordu ki, ister istemez insanın içinde, gördüklerini resmetme arzusu uyanıyordu. Göz kamaştırıcı güzellikte bir gündü. Öyle ki, başımı hangi yöne çevirsem gördüğüm güzellikler beni hayrete düşürüyordu. Güneşli hava da temâşâ ettiğimiz manzaranın güzelliğine güzellik katıyordu.

Şeyh'in evine gece geç bir saatte vardık. Bir mürid bizi içeri buyur etti, yiyecek ve içecek ikram etti; ne aç kalacak ne de tıka basa doycak kadar yiyip içtikten sonra dinlenmek üzere köşelerimize çekildik.

Ertesi gün Şeyh, bizimle sohbet etmek için gelip yanımıza oturdu. Tazmanya seyahatinden yeni dönmüştü. Muhabbete başlar başlamaz telefon çaldı. Şeyh'in evinde kaldığımız süre boyunca telefonu açma vazifesi bana verilmişti; bu sebeple bir koşu telefona cevap verip yerime döndüm.

Şeyh "Arayan kimdi?" diye sordu.

Arayan müridin adını söyledim.

"Ne istiyormuş?" diyerek konuşmamızın detaylarını sormaya devam etti.

"Sizi görmek istiyormuş" dedim. "Ve sizinle bizzat konuşmak. Ben de tavsiye ettiğiniz üzere, hem sizin hem de onun için münasip bir zamanda olmadığımızı söyledim. Dilerse daha sonra aramasını tavsiye ettim."

Yapmacıksız bir edayla "Pekâlâ," dedi Şeyh, lafı hiç dolandırmadan. "Peki söylediklerine nasıl tepki verdi?"

“Zorlandı” dedim. “İletmek istediğim mesajı anlıyor gibiydi, ama duymayı arzu ettiği bu değildi. Bir yandan söylediklerime kulak vermeye çalışıyor, bir yandan da bir çıkış yolu bulmaya gayret ediyordu.”

“Bu söylediklerin, özellikle ‘çıkış’ sözcüğünü kullanmış olman hayli ilginç Hacı Muhyiddin. Müridim, peşine düştüğü çıkış yolunu kendi içinde bulacağını farkında mı acaba? Telaşı yüzünden farkında değil, ama çıkışı kendi içinde bulmak zorunda.”

Müridin telefonunun ardından başlayan sohbetimiz insanın kendi farkındalığının olağanüstü gücü ve içimizdeki çıkış yolları etrafında dönüp durdu. Şeyh, sohbetin başlarında ilk bakışta konuyla ilgisi yokmuş gibi görünen, ancak daha sonra anlamı büyük ölçüde berraklık kazanan bir hikâye anlattı.

Hikâye, bir süreliğine dinlenmek için seyahate çıkan, ancak gittiği yerde dinlenmenin mümkün olmadığını gören bir adamı konu ediyordu. Sokakta bir çocuk dur durak bilmeden düdük çalıyordu. Adam bu sesi duymazdan gelmeye çalıştı ama ne mümkün. Kulağına düdük sesi çalındıkça yerinden sıçırıyordu. Hop oturup hop kalkıyor, bir yandan da ya sabır çekip sesin kesilmesini bekliyordu. Ama sabredip beklemek fayda etmedi; çocuk saatler boyu düdük çalıp durdu. En sonunda sabrı taşan adam çaresizlik içinde pencereden bağırdı:

“Genç adam, düdük çalan sen misin?”

“Evet” dedi çocuk.

“Düdük çalmayı çok sevdiğin belli” dedi adam, kendini dostane bir edayla konuşmaya zorlayarak.

“Evet, seviyorum” diye cevap verdi çocuk.

“Güzel çalışıyorsun, ama bak ne diyeceğim?”

“Ne?”

“Eğer çalmayı bırakırsan sana on dolar vereceğim. Ne diyorsun?”

“Tamam” dedi çocuk. “Anlaştık.”

Adam, meseleyi halletmiş olmaktan memnun, uyumak için yatağına döndü. Ama daha başı yastığına değmemişti ki bir gü-rültü koptu. Pencereden dışarı baktığında gördü ki civardaki bütün çocuklar adamın penceresinin altına toplanıp düdük çalmaya başlamış. Adam hışımla pencereyi açıp öfkeyle haykırdı:

“Allah aşkına, ne oluyor burada?”

Cevap verdi çocuklardan biri:

“Buralarda, düdük çalmayı bırakanlara on dolar veren deli bir adam olduğunu duyduk.”

Şeyh, bu hikâye hakkında bir soru sormakla yetindi:

“Allah hoşumuza gitmeyen bir şey gönderdiğinde, bu şeyi de-ğiştirmeye çalışmalı mıyız?”

Her ne kadar bu soru, cevaba dair bir ipucu veriyorsa da bu ipucu, buzdağının yalnızca görünen kısmıydı. Çok geçmeden, hikâyede saklı çıkış yolunu buldum. İnsan bir sorunla karşılaştığında, ya kalbinin kapılarını sonuna kadar açan ya da sıkı sıkıya kapatan bir çözümü tercih ediyordu. “Doğru tercih” ise içinde bir paradoks barındırıyordu, zira zaman zaman açıklık gibi görünen bir şey insanın yolunu tıkayabiliyordu, kapalı gibi görünen şeyse, insanın önüne yepyeni bir âlem açabiliyordu. Bu ikilemi anlamak, manevî arayış içinde olan kişi için büyük önem arz ediyordu. Şeyh’in o akşam bize verdiği ders, anlattığı hikâyenin mânâsının gitgide berraklaşmasını sağladı.

Şeyh bir şeyler yazmakta olduğumu fark etmiş olsa gerek ki bana ne üzerinde çalıştığımı ve projemin bir başlığının olup olmadığını sordu. Ona, şimdiye kadar aklıma iki seçeneğin geldiğini söyledim. Bu iki başlık, *Hiçbir Yere Geçiş* ve *Gölgelelerin İçine Doğru* idi. Bana bakarak şöyle dedi: “Yazdığın derinlikli bir kitap olabilir elbette. Ne var ki, söylediğin iki başlık da kitabına uygun değil. Çünkü bu başlıklar kulağa, süpermarkette satılan ucuz romanlar gibi geliyor.”

Şeyh’in verdiği tepkiye tamamen hazırlıksız yakalanmıştım. Teklifsizliği beni şaşkına çevirmişti. Fikirlerimi ıskartaya çıkarmak pahasına onun teklifini kabul etmek bana hayli zor görünüyordu. Ama gösterdiğim direncin farkına vararak, Şeyh’in anlatmak istediklerini keşfedebilmek için işi oluruna bırakmaya çalıştım.

Şeyh sohbet esnasında, verdiğim tepkiyi gündeme getirdi. “İnsanın hayal gücünü ve daha geniş ölçekli kavramsallaştırma yeteneğini bazı bakımlardan sınırlandırdığını” söylediği öznel algılarını ve anlama türlerini uzun uzun izah etti. Anlattıklarını somutlaştırmak için, seyahati sırasında tanıştığı Tazmanyalı misyonerler hakkında bir hikâye anlattı bize. Bu kişiler Şeyh’i, rezervasyon yaptırdığı otelde hiçbir şey yememesi gerektiği konusunda kesin bir dille uyarmışlar. Ayrıca, onu kendi evlerinde kendi arzularınca ağırlamak istediklerini söylemişler. Şeyh’in otelde kalmasına gönülleri bir türlü razı olmuyormuş. Şeyh, otelin ücretini çoktan ödediği için otelde kalmaya mecbur olduğunu söylemese ve otelde kalmakta ısrarcı olmasa, onun kararını zinhar kabul etmeyeceklermiş.

“Madem öyle, otelde hiçbir şey yemeyeceğine söz ver” demiş misyonerler. “Ve kedilere dikkat et.”

İşin tuhaf yanı şu ki, Şeyh çok geçmeden otel çalışanlarının kendisini her fırsatta yemeğe davet ettiklerini fark etmiş. Çalışanların alabildiğine nazik bir şekilde dillendirdikleri teklifler, zaman zaman, insanda neredeyse güç kullanacakları izlenimi uyandırmış.

“Bir şeyler yemelisiniz” demiş bir resepsiyon görevlisi. “Uzun bir yolculuk yaptınız. Sizin için bir şeyler hazırlatmamı istemediğinizden emin misiniz? Bu bizim için hiç zahmet olmaz. Hatta dilerseniz yemeği odanıza bile gönderebiliriz.”

“Hayır, teşekkür ederim” demiş Şeyh tekrar tekrar.

“Peki o zaman, en azından içecek bir şeyler verelim size. Bir şeyler içmenin yorgunluğunuzu atmanıza yardımcı olacağına adım gibi eminim. Kesinlikle bir şeyler içmelisiniz.”

“Hayır, teşekkür ederim” demiş Şeyh bir kez daha, dönüp odasına giderken. Kamışla kaplı bir çatısı olan, üstü kemerli bir geçitten ve uzunca bir koridordan geçerek odasının kapısına gelmiş. Tam kapıyı açmak için anahtarını çıkarmış ki, bu kez kat görevlisi kadın belirmiş yanında.

“İyi akşamlar efendim. Çantalarınızı taşımanıza yardımcı olabilir miyim? Odanızdan memnun kalacağınızı ümit ediyorum. Size yiyecek ya da içecek bir şey getirmemi ister misiniz? Yaptığınız uzun yolculuğun ardından acıkmış olmalısınız.”

“Hayır, teşekkür ederim.”

“Ama bir şeyler yemeniz gerekli. Yemek istemediğinize gerçekten emin misiniz? Oda servisi dilediğiniz zaman siparişi kapınıza, hatta yatağınızın yanı başındaki masaya kadar getirebilir.”

“Hayır, teşekkür ederim” demiş yine Şeyh.

Ertesi gün misyonerlerin yanına döndüğünde, derhâl sorguya çekmişler Şeyh'i:

“Oteldeyken bir şey yedin mi?”

“Sadece bir tane portakal yedim.”

İrkilerek “Ne!” demişler hepsi bir ağızdan. “Seni o kadar da uyarmıştık. Nasıl yaptın bunu? Peki portakalı nereden buldun?”

“Portakal benim yanımdaydı zaten” diye cevap vermiş Şeyh. “Çantamda duruyordu.”

“O zaman sorun yok” dedikten sonra hep birlikte rahat bir nefes almışlar. “Bir an bizi o kadar endişelendirdin ki.”

Şeyh hikâyesini burada noktaladı. Herhangi özel bir ikazda bulunmadan, bu hikâyeye uygun bir başlık bulmamızı önerdi ve hatta bizi hikâyenin nasıl sonlanması gerektiği konusunda düşünmeye teşvik etti.

“Ama bunun için elimizde yeteri kadar ipucu yok. Hikâyenin bir parçasını biliyoruz sadece” dedi dervişlerden biri.

“Hayal gücünüz var ya, işte size onu kullanmak için mükemmel bir fırsat” dedi Şeyh açık yürekli ve ciddî bir edayla. “Bu bir soyut düşünme egzersizi.”

Lafa girerek ortaya birkaç hikâye başlığı attım: “Yasak Meyve Oteli'ne ya da Tazmany'a'nın Esrarengiz Misyonerleri'ne ne dersiniz?” Şeyh “hayır” anlamında başını salladı. Dervişlerin gözlerindeki boş bakışlar, bu konuya hiç ilgi duymadıklarını söylüyordu. Nitekim benden başka kimse hikâye için başlık önermedi.

Akşam olunca, Şeyh olanca nezaketiyle, bize evinde misafir olduğumuz zamanı en verimli şekilde nasıl değerlendirebileceğimize dair önerilerde bulundu. “Burada bulunduğunuz süre zarfında, daha önceden tecrübe etmediğiniz bir şeyle karşılaştığınızda his-

settiğiniz tedirginliği mercek altına almayı deneyin” dedi. “Zihninize yerleşik kavramları ve soruları bir kenara bırakmaya çalışın.”

Hep beraber akşam yemeğine oturduk. Şeyh yemek boyunca seyahati hakkında daha önce anlatmaya fırsat bulamadığı pek çok şey anlattı. Anlattıkları ekseriyetle, farkında olalım ya da olmayalım, bizi eğitime gayretinin bir parçasıydı. Seyahatine dair hikâyelerden bir diğeri, Chicago’daki uluslararası havaalanında buluşacağı bir adama teslim etmesi istenen bir paketle alakalıydı. Anlattığına göre, buluşmak üzere sözleştiği adam, kararlaştırdıkları saatte gelmemiş. Şeyh beklemiş beklemiş, ama ne gelen varmış ne giden. Daha fazla bekleyecek zamanı kalmayınca aktarma yapmak için havaalanının başka bir bölümüne gitmek üzere servis aracına binmiş. Araçta Şeyh’in tam karşısında bir kadınla bir kız çocuğu oturuyormuş. Şeyh, yaşından umulmayacak kadar olgun bakışlara sahip olduğunu söylediği bu kız çocuğunun gözlerindeki olağandışı derinliği ve hikmeti incelemeye ve bunların üzerine tefekkür etmeye koyulmuş. Bu esnada çocuğun annesi, Şeyh’in kucağında tutmakta olduğu paketin üzerinde yazılı ismi fark etmiş ve Şeyh’le konuşmaya başlamış. Şeyh, zarfın üzerinde adı yazılı olan adamın dört çocuğu olduğunu söyleyerek kadının gösterdiği tepkiyi ölçmüştü. Kadın, sözünü ettikleri adamın sadece iki çocuğunun olduğunu söylemiş ve kız da bu iki çocuğun oyun arkadaşları olduğunu söyleyerek annesini doğrulamış. Dahası kadın, kendi ailesi ile o adamın ailesinin dostane ilişkiler içinde olduğunu ve o hafta içerisinde beraber akşam yemeği yiyeceklerini söylemiş. Bu sözleri duyunca kadının doğru söylediğine ikna olan Şeyh, paketi ters çevirerek kadına uzatmış ve bu paketi adama teslim edip edemeyeceğini sormuş.

Şeyh “Size bu hikâye ile alakalı olarak sormak istediğim şey şu” diyerek sürdürdü konuşmasını. “Bu karşılaşma bir tesadüften

ibaret olabilir mi? Böyle bir şeyin gerçekleşme ihtimali nedir? Benim, Chicago O'Hare gibi büyük bir havaalanında bu kadın ve çocuğuyla karşılaşma ihtimalim nedir?"

Akşamın ilerleyen saatlerinde, geceyarısından az önce, Şeyh hep birlikte dışarı çıkmamızı önerdi. Günün büyük bir kısmını dört duvar arasında geçirmiştik. Bu nedenle Şeyh, dışarı çıkıp biraz hava almanın hepimize iyi geleceğini düşünüyordu.

"Yürüyüşe çıkmaya ne dersiniz?" diye sordu. "Yürüyen çalılıkları müşahede etmenizi istiyorum."

Sonra, hepimizi pencerenin önüne çağırdı. Bir yandan Şeyh'in talimatlarına kulak verirken, diğer yandan da yüzlerimizde şaşkın ifadelerle camdan dışarı bakıyorduk.

"Işığa doğru gidin. Bu gece çok özel bir gece. Yalnız, dışarıda çok uzun süre kalamazsınız. On beş dakika içinde geri dönmeniz gerekiyor."

Daha sonra, uzakta, ağaçların arasından yüzünü gösteren kehribar renkli ışığı işaret etti. Bunun akabinde, hep beraber evin kapısına yöneldik. Şeyh, arkamızdan kapıyı kapatmadan önce bizimle son bir kez daha konuştu. O sırada orada bulunan üç kişiye birden hitap ettiğini biliyordum, ama ona en yakın duran bendim ve doğrudan benim yüzüme bakıyordu.

"Tekmil tarikatı (Tarikat'ın sunduğu fırsatları) ve hakikati (Hakikat'ın tahakkuk etmesini) arzu ediyorsanız, bilin ki bu gece her ikisine açılan kapı da size aralanacak. Ama bunun için tarikatın ve hakikatin sizin talebiniz olması gerektiğini unutmayın" dedi. "Tam da bu noktada, daha önce bahsettiğimiz meselelerden biri olan tedirginliğe yeniden temas etmeliyiz. İnsanın, zihninde yer etmiş olan kavramların her duruma tatbik edilemeyeceğini teslim etmesi için istekli olması gerekir."

Biz, üç mürid, göz açıp kapayıncaya kadar merdivenlerden aşağı inmiş, binanın dışına adım atmış ve sokak boyunca yürümeye başlamıştık bile. Çimle kaplı alanı geçerken, uzaktan köpek havlamasına benzer bir ses duydum. Bunu ani ve yalın bir sessizlik izledi. Ara sıra civardaki diğer sokaklardan geçen arabalardan gelen tek tük sesler dışında hiçbir ses çalınmıyordu kulağımıza. Üçümüz sokakları arşınlarken, insanların çoğu yataklarında mışıl mışıl uyuyorlardı. Ne var ki, bize görünen, tabiri caizse gözlerimizin önüne serilen şeyler, uykudakilerin gördükleri rüyalarla kolaylıkla boy ölçüşebilirdi. Orada, o karanlık ve kavisli yol boyunca gördüklerimiz kavrayışımı öylesine aşmıştı ki, bir rüyada olsak ancak bu kadar olurdu.

Gece o kadar güzeldi ki, gözlerimize âdeti ziyafet çekiyordu. Gökyüzünde, tek tük yıldızlar ile tavandan sarkan bir lamba misali asılı duran ve gitgide incelmekte olan hilâlden başka bir şey yoktu. Önümüzde hafifçe kıvrılarak uzayan yol, masal kitaplarından çıkmış pastoral bir resme benziyordu. Civardaki bir iki katlı evlerin hepsi düzgün bir şekilde sıralanmış; ön bahçelerini kaplayan çimler özenle biçilmiş; çalılar muntazaman budanmıştı. Her nasılsa, ağaçlar ve çalılar asil ve haşmetli görünüyordu. Ağaçların daireler çizerek kıvrılan dalları gecenin içine doğru uzanıyordu. Alabildiğine gür yapraklar ise, baharın son günlerine özgü bir yeşillik ve canlılıkla göz alıyordu. Yapraklardan bazıları, üzerlerini yalayan kehribar rengi yumuşak sokak lambası ışıklarından ötürü sarıya çalıyor. Kemâl-i dikkatle müşahede ettiğim ağaçların, ciddî duruşlarına ve toprağa saldıkları kuvvetli köklerine rağmen, hareket ettiklerini algılıyordum. Bir ağacın ya da çalının arkamdan geçip gittiğini hissetmez hızla arkama döndüğümde, gözlerimin kıyısından, ağaçların ötesindeki ağaçların suretlerinin hoplayıp zıpladıklarını, saklambaç oynadıklarını ve gölgelerin

içine doğru atıldıklarını görebiliyordum. Bir başka mürid daha gördü bu gölgeleri. Ateşböceklerinin, fitrî fenerlerini bir yakıp bir söndürerek, etraflarında uçtuğu ağaçlara dikkatimi çeken de yine bu müridi. Yanıp sönen bu ışıkların her biri gökyüzündeki yıldızlar kadar parlaktı ama yıldızlardan farklı olarak ateşböcekleri hareket ettikçe ışıklar da hareket ediyordu. Yıldızları, belki de aslında olmadıkları bir şeye (yani ateşböceklerine) dönüştürmeye hayli kararlıyım, zira yıldızların bu denli aşağıda asılı durduklarına ya da ateşböcekleri gibi hareket ederek yanıp söndüklerine daha önce hiç tanık olmamıştım. İşte böyle düşüncelere dalıp gitmişken, hemen yakınımızdaki sokaktan geçen bir arabanın farları ağaçları aydınlattı. Araba ışıklarını ağaçların üzerinde bırakmıştı. Hayrete düşmüştüm, gözlerime inanasım gelmiyordu. Bunun bir izahı olmalı, deyip duruyordum kendi kendime. Ben daha bu duruma bir açıklama getirmeye çalışırken, bir kuş ya da kanat çırpan bir başka mahlûk, havalanarak başımın üzerinden uçtu. Başımı kaldırıp bu mahlûku takip etmek üzere etrafıma baktığımda, kehribar rengi ışığın içinde kaybolduğunu gördüm. Bu tecrübe, daha sonra Şeyh'le de paylaştığım bir şiir için bana ilham kaynağı oldu:

*Gecenin gezginleri uçmakta nûra
Raksetmede ağaçlar gölgelerin kuytusunda
İnip de yıldızlar gökten arza
Parıldayan ateşböcekleri edâsıyla.
Karanlık koşarken rüzgârın ardı sıra
Yırtıldı ezberlerimin gömleği.
Yıkıldı kavrayışlarım hızla.
Belki bir çağrı bu bana.
Uzak bir ülke var yakınımnda.*

Şeyh, eve döner dönmez, bize neler gördüğümüzü sordu. O esnada henüz bu konuda bir şeyler kaleme almamıştım, ama Şeyh'e kısaca neler görüp fark ettiğimi anlattım.

“Diğer *müridler* gibi, sizleri de birbirinizden destek alınız diye beraber gönderdim” dedi Şeyh. “Ama şuna emin olun ki, sizleri yalnız başınıza gönderirsem, kuvvetle muhtemel ki bundan çok daha fazlasını göreceksiniz.”

Şeyh'le geçirdiğimiz bu ilk güne pek çok şey sığmıştı. Dersimiz, gecenin ilerleyen saatlerine kadar sürdü. Yürüyen çalılıkları bulmak için çıktığımız yürüyüşten döndükten sonra, sohbet bir anaför misali bizi mevzuun içine gitgide daha çok çekerek devam etti. O zaman anladığım kadarıyla mevzu, birbirleriyle iç içe geçen iki husustan ibaretti. Bu hususlardan ilki açılımlardı ve insanın enfüsî âleminde çıkış yollarını nasıl bulacağı, kalbini nasıl açacağı ve kalbini neye açması ya da neye açmaması gerektiği gibi konulardı. İkinci husus, *hakkını vererek görmeyi* öğrenmek olarak ifade edilebilirdi. Nasıl gördüğümüz ise; baş koyduğumuz manevî yolda vardığımız kavşaklarda tekemmülümüze engel olan bütün algı ve kavramlarımızla ve esneklikten yoksun düşünme ve dünyaya bakma biçimlerimizle doğrudan irtibatlıydı.

Geceyarısından bir süre sonra, Şeyh'in bize vermeye çalıştığı dersin parçaları olan yürüyen çalılıkları ve gölgeleri birbirlerine tuturmaya çalıştığımız çok canlı bir sohbebe kendimizi kaptırmıştık ki, birden telefon çaldı. Israrla telefona kendisinin cevap vermesi gerektiğini söyleyen Şeyh dışında kimse, gecenin o saatinde telefonun çalmasını beklemiyordu. Şeyh telefonu açtı, bir ya da iki dakika konuştuktan sonra telefonu uzatıp benden ahizenin diğer ucundaki yabancıyla konuşmamı istedi. Çok geçmeden bu yabancıнын müridlerden biri olmadığını anladım. Telefondaki meçhul şahısla, mevcut dengeyi bozmamaya dikkat ederek konu-

şuyor; ona gereğinden fazla ya da gereğinden az söz söylememeye gayret ediyordum. Konuşurken bir yandan da kalbimden geçenleri müşahede etmeye çabalıyordum. Şeyh bu telefon görüşmesi boyunca yanımda durdu. Konuşmaya başlamamızdan kısa bir süre sonra ahizeyi geri aldı ve vakti geldiğinde, telefonu kapattı.

Görüşmesi bittikten sonra bize baktı. “Telefona neden cevap verdim?” diye sordu. “Telefon neden bu vakitte geldi? Bu bir tesadüf mü? Arayan nasıl bir insandı?” Sonra doğrudan bana hitap ederek şöyle dedi: “Telefonda konuşan kişinin sesinden hareketle bana onun kişiliği hakkında bir tarif yap. Bana bu telefon görüşmesinin mânâsını anlat!”

Ben ve bir başka mürid, Şeyh’in sorularına cevap vermeye çalıştık. Bu ikinci derviş, arayan kişiyle ve gölgelerle alakalı pek çok bağlantı bulup çıkarmıştı; ben henüz bu bağlantıları kuramıyordum. Tek bildiğim, o anda gözümden kaçan bir bağlantı olduğuydu. Daha sonra fark ettim ki, Şeyh, o akşam olup bitenler yoluyla, bize açılmak ve kapanmak hakkında verdiği derse devam ediyordu. Bu dersin enfûsî yanı, en azından benim anladığım kadarıyla, kalbe bakıyordu. Ders, insanın kendini ve kalbini kime ve neye açması, kime ve neye kapaması gerektiği ile alakalıydı.

Hak yolcusunun, baş koyduğu manevî yolda, kendi nev’i şahsına münhasır en derûnî hevâ ve hevesleriyle, dünyevî bağılıklarıyla ve iştiyaklarıyla, hayalleriyle ve umutlarıyla karşılaştığını bilmesi gerekiyordu. Bir tercihle karşı karşıya kalıyordu mürid. “Bunu mu tercih edeceksin, Allah’ı mı?” “Hevesini mi seçeceksin, Allah’ın rızasını mı?” Hak yolcusunu vardığı her dönemeçte bu iki seçenek bekliyordu ve yolda aynı anda ikisine birden yer yoktu. Aslında, bu yolda sana (yani nefesine ve onun sırtındaki yüklerle) yer yoktu! Nitekim Şeyhü’l-Ekber, “Yolculuk; hayatın zahmetlerine ve meşakkatlerine, dertlere ve imtihanlara, tehli-

kelerin ve büyük korkuların kabulüne dayanır” derken bundan başka bir şey ima etmiyordu. Hak yolcularına, “bu yolculukta kemâl-i rahat, emniyet ya da saadet bulmak imkânsızdır” diyerek onlara baş koydukları yolun kaybetme-kazanma ihtimalleriyle dolu olduğunu haber veriyordu sadece.